

החסרון הוא בו בעצמו, מראים לו מן השמים את חסרונותיו הוא, כדי שיתקן אותם. החסרון אינו בזולת כי אם במי שמסתכל. המעלות שהוא רואה בזולת הוא הרי כדי שיראה עד היכן הוא יכול להתעלות.

ואילו היום רואים רק את החסרונות של הזולת והמעלות של עצמו, דבר שבא מן היצר הרע. ברם צריכים לפעול שהיצר הרע לא ינשום וזהו ההכאה הכללית, שבחסידות זה נקרא חקיקה מבחון.

והעצה לכך היא דמעות מכבסות. צריכים לבכות ולבקש מהרבש"ע, מדוע אראה רע על יהודי.

בשעת התפלה צריכים לבקש, אבינו מלכנו! רחם! מדוע לשנוא יהודי? מדוע לראות עליו רע? והרי יהודי הוא! וצריכה, אפוא, להיות שביעת רצון ממעלותיו!

(תרגום מספר השיחות תשי"ה עמ' 113 - ספר השיחות בלה"ק תשי"ה עמ' קז)

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקסז
ערש"ק פרשת בראשית ה'תשע"ז

למה נברא ה'ליתן עם בן זוג?

פתיחת התורה במעשה בראשית

דין "כל חלב לך" בקרבנות

ויאמר אלקים יהי אור - בעבודת ה'

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת בראשית, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקסז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

לקראת שבת

כג

מן העבודות הראשונות של תלמידי הבעש"ט

אהבת ישראל היתה אחת העבודות הראשונות של תלמידי הבעל שם טוב. כל אחד מן התלמידים היה מוכרח לקנות לעצמו חבר טוב.

גם בהיהודים שהם פשוטים ביותר השריש בהם הבעל שם טוב את מידת אהבת ישראל, שצריך להסתכל על הזולת בעין טובה בלבד.

(תרגום מאגרות קודש ח"ג עמ' רספ)

לחקור ולחפש, ולמצוא מעלות בזולת

כותב רבינו הזקן באגרת הקודש (סימן כב) "ועל כן אהוביי ידידי נא ונא לטרוח בכל לבו נפש לתקוע אהבת רעהו בלבו . . ולהאמין באמונה שלימה במצות חז"ל והוי שפל רוח בפני כל אדם בכלל כי יציבא מלתא ותקין פתגמא שב"א אחד מתוקן מחבירו".

ההוספה ש"כל אחד מתוקן מחבירו" משמעה – שעל יד הזולת נעשה הוא עצמו מתוקן.

על הזולת צריכים לראות רק את המעלות, ואת חסרונות הזולת צריכים לראות רק לשם כך, שידעו מה לתקן בו עצמו. ואילו בעיקר צריכים לראות בזולת את מעלותיו, שבלי ספק ישנן מעלות בכל אחד, אלא שיכול להיות שהן מכוסות ונעלמות, ואם אין הוא מוצא בזולת את מעלותיו – החסרון הוא במחפש ולא בזולת. למשל, כשחופרים באדמה למצוא מים, הרי אם החופר לא מצא מים, אין פירושו שאין מים באדמה, באדמה בודאי יש מים, אלא הדבר מראה שהוא לא חפר מספיק ואם ימשיך לחפור – ימצא מים.

כך גם בנוגע לראיית מעלות בזולת, יש לחקור ולחפש יותר ואז בודאי ימצא בו המעלות.

(תרגום מספר השיחות תשי"ח עמ' 51 – ספר השיחות בלח"ק תשי"ח עמ' מט)

מדוע לשנוא יהודי? מדוע לראות עליו רע? הרי יהודי הוא!

בחסידות ישנם שני עניינים: התעלות והתמרמרות. על האדם להיות שבור מעצמו ושבע רצון מהזולת. שכך צריך להיות, על הזולת יש לראות את המעלות ועל עצמו – את החסרונות.

ואילו היום איפכא מסתברא, שבעים רצון מעצמם ולא שבעים רצון מהזולת. רואים רק את המעלות העצמיות והחסרונות של הזולת, ומכך צריכים להיות שבורים מאוד.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האמצעי אינו מתבייש ואומר, שכשרואים חסרון בזולת הרי

השפעת ההתקשרות, אשד כולם כאחד היו בטלים אל ההוראה מעילא לתתא.

גם בעדה קטנה אשר היה בה רק איזה [=כמה] אנשים מאנ"ש, היתה האחדות והחיבה מצוי' ברגשי קירוב ואהבה גלוי', ובכל אשר עשו היתה דעתם ברורה ועל פי הרוב הצליחו, מה שהי' לתפארת ושם תהלה.

אין שום סדר ומשטר

ובמחנם הט' יע"א הושבת הסדר, והאחדים מאנ"ש שישנם אין להם שום סדר ומשטר, הכל אומרים דעות, וזה אומר בכה וזה אומר בכה, ועל כולם עלה קרח הנורא, חסידות אין לומדים ומענין התפלה באריכות אין גם עם מי לדבר, כל אחד פונה לדרכו, ונחלת אבות קדושים במחנם הט' עזובה במאד, באשמת העדר עבודה ופועל טוב.

מטבע האדם לחפש את האשמה בזולתו, ובודאי גם בענין זה יבקש את האשם, ודעתו (באהבת עצמו) יגיד לו כי מבלעדו הכל אשמים, או עוד יוסף לחשוב מחשבות אשר הלשינו עליו ועל אנ"ש שי', הנני להגיד לו ברור מילולי, כי לא יחפש אחרי נאשמים, ואל יתלה דבר בזולתו, רק יחפשנו בהתבוננות טובה במה שעבר עליו במשך שנים רבות וימצאנו בעצמו, ובאלו ההולכים בדרכם אשר בחרו בעצמם ותולים תרמילים באילנא דחיא היא תורת החסידות.

צערי גדול במאד, אשר עדה שלמה, ד' עליהם יחיו, שכחו צור מחצבתם, קויתי ואקוה אשר כולם כאחד ישרבו באחדות גמורה, מסביב למורם ורבם ... ללכת שלובי זרוע בדרכי תורה אור בקביעות זמנים בלימוד דא"ח [=כינוי לתורת החסידות] ולהתועד בעתים קבועים, באהבה וחיבה יתירה כראוי לאנ"ש שי', אשר אז טוב יהי' להם בגשמיות ורוחניות, והשי"ת יפקח עיניהם להכיר את האמת הגמור, וישפיע להם שפעת חיים וברכה מרובה.

(אגרות קודש חפ"ז עמ' תע ואילך)

איך להסתכל על הזולת?

בשעת התפלה צריכים לבקש, אבינו מלכנו! רחם! מדוע לשנוא יהודי? מדוע לראות עליו רע? והרי יהודי הוא! וצריכה, אפוא, להיות שביעת רצון ממעלותיו!

◇ ◇ ◇

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאנאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בענייני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

האחדות והמשמעת

היושבים בשורה ראשונה היו המלמדים או הבטלים ממלאכתם ועוסקים בעבודה, ואף גם הלומדים והגבירים שהיו אז היו טפלים ובטלים ונגררים אחרי דעתם של המלמדים, כי אז האיר האמת, אשר חסיד הוא לא רק שם המושאל, או שם הגזע והתולדה בלבד, כי הי' שם תואר לפועל ועובד

חסיד הוא לא רק שם המושאל, אלא שם תואר לפועל ועובד

במענה על כתבו, השי"ת יחזק בריאות בתו תי' וישלח לה רפואה, ויעז[ו]ר לו השי"ת אשר בניו ובנותיו יחיו ילכו בדרכי התורה והמצוה, ויהיו בריאים בגשמיות ורוחניות.

יש לי צער גדול מהנהגת אנ"ש שי' במחנם הט', דבר נודע ומפורסם מאז ומקדם קדמתה, אשר היסוד מוסד בתורת החסידות הוא האחדות והמשמעת למי שגדול, והגדול באנ"ש הי' נחשב מי שמסור ונתון אל העסק בדא"ח שענינה עבודה שבלב, וכמפורסם אשר ידיעת החסידות הוא העוסק בתפלה ובירור מדותיו, וכמאמר אין חכם כבעל נסיון.

ובענינו ראינו אשר בכמה וכמה קהלות גדולות מרובים באוכלסי אנ"ש, הנה היושבים בשורה ראשונה היו המלמדים או הבטלים ממלאכתם ועוסקים בעבודה, ואף גם הלומדים והגבירים שהיו אז היו טפלים ובטלים ונגררים אחרי דעתם של המלמדים, כי אז האיר האמת, אשר חסיד הוא לא רק שם המושאל, או שם הגזע והתולדה בלבד, כי הי' שם תואר לפועל ועובד.

גם גבירים ובעלי בתים זכו לשם זה מפני עבודתם לפי ערך מהותם, ועל כולם היתה

ה מקרא אני דורש

למה נברא הלוי'תן עם בן זוג?

מדוע ברא הקב"ה בן זוג ללוי'תן אם מיד הרגה? / מדוע לא ברא הקב"ה את האדם באופן שלא יהי' צריך "עזר כנגדו"? / ביאור בדברי רש"י אודות בריאת הלוי'תן ובן זוגו ובפירושו על "לא טוב היות האדם לבדו"

(עי'פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 16 ואילך)

ח פנינים עיונים וביאורים קצרים

י יינה של תורה

מדוע "פתח" במעשה בראשית ולא בעניני קדושה?

נתינת ענייני עוה"ז לעשיו - בכדי ש"יכבשום" ישראל / עבודה בענייני קדושה היא בפרישות מעולם הזה / תכלית הכוונה - דווקא בעבודת ה"כיבוש" / בעבודת הכיורוס מתגלים כוחות נעלים יותר

(עי'פ לקוטי שיחות ח"כ עמ' 1 ואילך)

יד פנינים דרוש ואגדה

טו חידושי סוגיות

דין "כל חלב לה" בקרבנות

יפלפל במקורו ובטעמו של פסק הרמב"ם דדין "כל חלב לה" היינו רק להביא המוכחר שבמין שרוצה ליתן, אבל אין עליו לחפש מין מוכחר

(עי'פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 20 ואילך)

יט תורת חיים

"ויאמר אלקים יהי אור"

כ מעשה רב

היכולת לשנות את המצב

כא דרכי החסידות

האחדות והמשמעת

ברגע אחד נעשה אור

בהתחלת הבריאה - והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך גו' - בהתחלת כל עבודה והשתדלות בדבר של קדושה, נדמה כי שורר תוהו ובוהו וחושך מסביב, כמה מניעות ועיכובים להוציא הענין לפועל טוב מתאים להמטרה. ולכן מרמזת התורה תיכף אשר התחלת הבריאה: ויאמר אלקים יהי אור - השי"ת מהפך מקום החושך לאור והאור דוחה את החושך. ובא סדר הבריאה: צומח, ולמעלה הימנו חי, ואחר כך האדם, מבחר היצורים ותכלית הבריאה.

וכן הוא בכל עבודה ותנועה שבקדושה (ראה ויקרא רבה פכ"ה, ג): צריך להיות הרצון המוחלט לעשות, ואז אפילו במקום ששורר חושך באמת, הנה ברגע אחד נעשה אור, והיא ההתחלה למעשה שיהי' צומח ועולה למעלה מעלה, וכמאמר רז"ל מעלין בקודש, אשר בכל ענין של תורה ומצות הולכים מחיל אל חיל.

(אגרות קודש ח"ו עמ' פא-ב)

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

למה נברא הלויתן עם בן זוג?

מדוע ברא הקב"ה בן זוג ללויתן אם מיד הרגה? / מדוע לא ברא הקב"ה את האדם באופן שלא יהי' צריך "עזר כנגדו"? / ביאור בדברי רש"י אודות בריאת הלויתן ובן זוגו ובפירושו על "לא טוב היות האדם לבדו"

"ויברא אלקים את התנינים הגדולים וגו'" (פרשתנו א, כא). ובפירוש רש"י:

"התנינים - דגים גדולים שבים. ובדברי אגדה, הוא לויתן ובן זוגו, שבראם זכר ונקבה, והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא, שאם יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם. התנינים כתיב".

וביאור דבריו:

במדרש רבה על אתר (כ"ד פ"ז, ד) איתא, שהלויתן אין לו בן-זוג, אלא נברא יחידי, וזהו הטעם שנכתב "התנינים" בלשון יחיד (ולא "התנינים" - בתוספת יו"ד).

אמנם רש"י לא רצה לפרש כן, שהרי אף שהכתיב הוא בלשון יחיד - "התנינים", הרי הקרי הוא בלשון רבים - "התנינים", ועל כרחך שהיה יותר מלויתן אחד.

[בבראשית רבה שם, שהקרי הוא לשון רבים, משום שכולל בזה גם את ה"בהמות": "זה בהמות ולויתן". אבל בדרך הפשט אי אפשר לפרש ש"התנינים הגדולים" (לשון רבים) קאי גם על "בהמות", כי הכתוב "ויברא . . את התנינים" בא בהמשך למ"ש "ישרצו המים").]

ולכן תפס רש"י לעיקר את המבואר במדרשי חז"ל במקומות אחרים (בבא בתרא עד, ב. זח"א לד, ב. ח"ב לד, ב), שאף הלויתן נברא זכר ונקבה, ולכן הקרי הוא "תנינים" לשון רבים; ומה שהכתיב הוא "תנינים" לשון יחיד - הוא משום שעתה נשאר רק לויתן אחד, הזכר, כי הקב"ה הרג את הלויתן הנקבה. ומדוע באמת? משום "שאם יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם".

היכולת לשנות את המצב

מספרים, שכאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר חי' באמונאצק או בווארשא, הגיע אחד החסידים מעיר אחרת בפולין, וביקש מהרבי שיאמר חסידות - חי' זה יום שלישי בשבוע, וכאשר הרבי אמר שאין זה יום השבת, אמר החסיד אל הרבי: כאשר אני בא אל הרבי, הרי זה אצלי שבת. והרבי אכן אמר מאמר חסידות.

ומכאן רואים, שכאשר בא יהודי ואומר שהוא נמצא במעמד ומצב של שבת, הרי זה פועל גם אצל הזולת שנעשה אצלו מעמד ומצב של שבת, אף שמלכתחילה לא הי' במעמד ומצב כזה.

(ע"פ תורת מנחם ח"מ עמ' 176)

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

"ויאמר אלקים יהי אור"

השם יתברך הוא הבורא יוצר ועושה כל הענינים הרוחניים והגשמיים

...תורתנו הק' היא נצחית, וממנה ישאב היהודי הוראות ולימוד למעשה בהנהגתו
בכל הענינים, בכל הזמנים ובכל המקומות שנמצא שם.

התורה מתחילה בפרשת בראשית, בה יסופר סדר בריאת העולם. ומוכן מעצמו, כי
לא באה התורה לספר סיפורים בעלמא, אלא תכליתה, כמשמעות המלה "תורה", היא
הוראה, היינו להיות למורה דרך בחיים היום-יומיים, להורות הדרך לטוב לנו בגשמיות
וברוחניות.

בסדר מעשה בראשית, כפי שמסופר בתורה, הנה בין כל הרמזים וסתרי תורה, יש גם
הוראה למעשה בהוצאה לפועל ענינים שונים בעולם הפרטי של כל אחד ואחד, ובפרט
בענינים כלליים:

בכל עבודה או תנועה העומדת לצאת לפועל, הן ברוחניות והן בגשמיות, הנה
בראשית, היינו להתחלה והעיקר הוא לדעת כי **אלקים ברא** את השמים - רוחניות, ואת
הארץ - גשמיות. זאת אומרת אשר השם יתברך הוא הבורא יוצר ועושה כל הענינים
הרוחניים והגשמיים. אלא שרוצה השי"ת שענינים אלה יצאו לפועל על ידי פלוני
ופלונית, וזה שזכה לזה צריך לראות את עצמו כשלוחו של מקום להוציא רצונו יתברך
מהכח אל הפועל.

ב. ועדיין צריך ביאור, למה הוסיף רש"י שלאחר הריגת הלויית הנקבה "מלחה
לצדיקים לעתיד לבוא" - דלכאורה, איך פרט זה שייך ל"פשוטו של מקרא" כאן, בענין
מעשה הבריאה בששת ימי בראשית?!

אך הענין פשוט: לומר שהקב"ה ברא את הלויית הנקבה ומיד לאחר מכן הרגה,
בלי כל שימוש בה - הרי זה היפך השכל; ולכן הוכרח רש"י להוסיף שיש בבריאה זו
מטרה ויעוד, כי יש טעם טוב בבשר הלויית הנקבה, והיא מיועדת לאכילת הצדיקים
לעתיד לבוא.

ועדיין יש לדקדק, דאי משום הא - היה הקב"ה יכול לברוא אותה מלכתחילה כבשר
מלוח, ולמה הוצרך לבראותה כדבר חי ואחר כך להורגה ולמולחה? ובאמת שאין זו
קושיא ממש, שהרי כמה ענינים בהבריאה שאפשר להקשות כגון דא ואין אתנו יודע
עד מה; אבל כד דייקת שפיר יש ליישב זה בפשטות ע"פ דברי רש"י בהמשך הסדרה,
כדלקמן.

ג. על הפסוק "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו" (ב, יח), מפרש רש"י
- "שלא יאמרו שתי רשויות הן, הקב"ה יחיד בעליונים ואין לו זוג וזה בתחתונים ואין
לו זוג".

והיינו (ראה גם מהרש"ל על רש"י), שאין ללמוד הפסוק במובנו השטחי - שזה שנבראה
האשה הוא לטובת האדם גרידא, כי לא טוב לאדם להיות יחיד וצריך הוא לעזרת האשה
(ראה יבמות סג, א), דאם כן היה צריך לומר: "לא טוב לאדם היות לבדו";

ומזה שנאמר "לא טוב היות האדם לבדו" - למד רש"י שהמצב של "היות האדם
לבדו" הוא "לא טוב" (לא רק "לאדם" עצמו, אלא) בכלל, וע"ז מפרש שאם האדם יהיה
לבדו הרי "יאמרו שתי רשויות הן, הקב"ה יחיד בעליונים ואין לו זוג וזה בתחתונים ואין
לו זוג", וכדי למנוע מצב "לא טוב" זה ברא הקב"ה לאדם "עזר כנגדו" ולא השאירו
יחיד.

[ליתר ביאור:

בבעלי החיים רואים אנו שהם מסתדרים בכחות עצמם להשיג מזונם כו' ואינם צריכים
לעזר כלל, ולכאורה כך צריך להיות גם באדם, ובמכל שכן וקל וחומר - שהרי האדם
הוא בן דעת (וראה קידושין פב, ב).

אלא שהיא הנותנת: כדי לשלול לגמרי את הטעות ש"שתי רשויות הן", לא הסתפק
הקב"ה בעצם זה שברא את האשה כבן זוג לאדם (שאז מקום לטענה שסוף סוף היה זמן
שבו האדם כן היה יחידי ורק אחר כך נבראה האשה), אלא הוסיף ועשה שהאיש ירגיש
"חסר" ללא האשה ומוכרח לה"עזר" שלה בעניניו; ויתירה מזו, שלפעמים האשה אף
"נלחמת" אתו - וכהמשך הכתוב: "עזר כנגדו", ומפרש רש"י שאם לא זכה הרי היא
באה "כנגדו להיחלם" - שעל ידי זה מתחזקת שלילת הטעות].

זה שבחר ("מבכורות צאנו ומחלביהן"), וכיון דחזינן דדוקא למנחתו שעה ה' ולא למנחת קין, מוכח לנו להדיא שחייב "כל חלב לה'" הוא להביא "מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו", אבל לא מהמין המשובח ביותר.

ועדיין יל"ע בטעמא דמילתא, מהי המעלה במנחה "מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין" על פני מנחה מן המובחר שבמינים. ויש לומר בזה, דהנה תוכן ענין "כל חלב לה'" יש לפרשו שבכך מכיר האדם כי "לה' הארץ ומלואה", שהכל שייך לו יתברך, ועל כן מוסר הוא לה' מן הראשית והמשובח שברשותו (עיי' לשון החינוך מצוה יח, ודון מינה לענינו), ומאחר ש"לה' הארץ ומלואה" כולל כל מה שישנו בעולם, הן מינים יפים ומשובחים והן מינים פשוטים כו', הרי "כל חלב לה'" אינו ענין המתייחס רק למינים המשובחים – דאם כן, אין ההכרח בבעלותו של ה' מתגלית ובאה לידי ביטוי בכל מין ומין בבריאה נוגם דלפ"ז נמצא שמי שאין בידו מינים משובחים אינו יכול לקיים "כל חלב לה'" – אלא החיוב הוא לתת לה' "מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין", מכל מין שרוצה אדם לתת, דבכך מראה הנותן שכל דבר ודבר מכל אשר לו שייך לה'.

ד. ומעתה מיושב הקושי הנ"ל – למה הוצרך הקב"ה לברוא את הלויטן הנקבה כדבר חי (אף שהרגה מיד לאחר מכן) – כי לולי זאת היה הלויטן נברא יחידי, והיה מקום לטענה ש"שתי רשויות הן: הקב"ה יחיד בעליונים ואין לו זוג, וזה (הלויטן) יחיד בתחתונים ואין לו זוג".

אלא שלפי זה שוב יקשה לאידך גיסא: למה הוצרך רש"י לפרש את הטעם לבריאת הלויטן הנקבה בענין של "הלכתא למשיחא" – "מלחה לצדיקים לעתיד לבוא"? ! היה לו לפרש שהקב"ה ברא את הנקבה רק כדי שלא יהיה הלויטן יחידי, ותו לא מידי ! וי"ל:

בהמשך הענין נאמר: "וירא אלקים כי טוב". ויתירה מזו, בהמשך הסדרה נאמר (א, לא): "וירא אלקים את כל אשר עשה, והנה טוב מאוד" (וראה זח"ג קז, א. שבת עז, ב. סנהדרין נט, ב).

ומטעם זה, אי אפשר לומר שכל המטרה בבריאת הלויטן הנקבה היא רק לתועלת צדדית: "שלא יאמרו שתי רשויות הן", כי אז אי אפשר לומר ע"ה בעצמה שהיא "טוב מאוד"; ועכ"ל, שיש בה עצמה תועלת וטוב – וזהו שמפרש רש"י, שיש בבשרה טעם טוב ביותר שלכן מיועדת היא למאכל הצדיקים לעתיד לבוא.

[אמנם משום זה בלבד היה אפשר לבראותה מלכתחילה כבשר מלוח, או לבראותה רק לעתיד לבוא; וזה שנבראה אז כדבר חי – הרי זה כדי שהלויטן לא יהיה יחידי וכנ"ל בארוכה].

ה. ויש להוסיף ולבאר – בדרך העבודה:

בנוגע ל"לויטן" מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע (לקוטי תורה שמיני יח, ב) שהוא מורה על מדריגה נעלית ביותר ברוחניות, כי "לויטן" הוא מלשון חיבור, כמו "הפעם ילוה אישי אלי" (לשון הכתוב – ויצא כט, לד), והיינו שהוא תמיד בהתאחדות והתחברות עם הקב"ה.

ומחמת מדריגה נעלית זו, יכול הוא לחשוב שאין לו צורך בכך-זוג, היינו "חבר" שיהיה בעזרו בעבודת ה' ויחד יישמרו מעצות היצר וכו', שהרי כבר התעלה בקודש ואין לו עוד ממה לחשוש.

וע"ז קמ"ל רש"י שאינו כן, כי גם מי שבמדריגה נעלית זו של "לויטן" צריך הוא לבין-זוג. וכמאמר המשנה (אבות פ"ד מ"ח): "אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד", והיינו, שכאשר האדם בא לדון את עצמו ולעשות חשבון צדק ממצבו בעבודת ה', צריך הוא לסיוע ועזר של חבריו, כי רק הקב"ה הוא "יחיד בעליונים", ואילו מי שנמצא "בתחתונים" צריך תמיד לזהירות ושמירה ומוכרח הוא שיהיה עוד כן-זוג עמו. ודו"ק.

בכה"ג, אבל עדיין יל"ע מנ"ל דלא יתחייב כן האדם מצידו להדר ולהביא מין מובחר יותר.

והנראה בזה, דכבר רמז לנו הרמב"ם עצמו מקורו לענין זה גופא במה שהזכיר הכתובים דקין והבל. דהנה אשכחן בדברי חז"ל (תיב"ע פרשתנו ד, ג. פק"י דר"א פכ"א. תנחומא פרשתנו ט), דקרבתו של קין (שלא שעה אליו ה') מן הפשתן, והרי פשתן הוא מין משובח, עיי' יומא לד: בגדל יוקר בגדי כה"ג ביוה"כ, והרי בגדיו היו מפשתן (ויקרא טז, ד), וכך עולה כבר מן המקרא ד"נהר פישון" קראוהו ע"ש שמגדל פשתן (רש"י פרשתנו ב, יא), היינו שהוא דבר חשוב לקרות על שמו. ודבר זה גופא שקרבן קין ה' מן הפשתן מיוסד נמי מתוך פשוטות המקרא (כדמוכח מזה שאף רש"י הביא פירוש זה בחיבורו על התורה דאזיל לפי פשט המקראות), דאלמלא כן אין מובן איך חשב כלל קין שמנחתו תעלה לפני ה' בשעה שהביא מן הגרוע והפסולת (תנחומא ופרד"א שם, בראשית רבה פכ"ב, ה). אלא ודאי היתה סברתו וטעותו דדי בכך שנבחר "מין משובח" בפירות האדמה (וסבר דמלבד זה שוב אין נוגע אם הוא המשובח שבתוך המין. ועיי' עוד בפרש"י שהביא פירוש אחר, דלא ה' מן הפסולת הגרועה אלא "מאיזה שבא לידו לא טוב ולא מובחר", והיינו נמי דסו"ס לא הקפיד על המובחר בתוך המין). והנה, כמו שהביא הרמב"ם מן הכתובים, הבל לעומתו לא הביא מין משובח, כי הביא מן הצאן ולא מן הבקר (ועיי' ברבינו בחיי עה"פ), אלא שהקפיד להביא מן המובחר שבתוך מין

מהא דצ"ל "המיוחד שבעדרו". משא"כ חיוב ד"מין גדול" אכן לא אשכחן כלל דאיכא ולא הוי מעיקרא בגדר "גדלות".

מיהו באמת משם ליכא כ"כ יסוד לענינו. ובהקדים דבאמת יש כאן ב' חיובים שונים, כי יש לחלק בין דברי הש"ס דמנחות הנ"ל שכל הקרבנות באין מן המובחר להא דכתב הרמב"ם "כל חלב לה" וכו'. כי דין "מין המובחר" סתם הוא חיוב ע"ד הרגיל, שכבר הביאו הרמב"ם בריש הל' איסורי מזבח "מ"ע להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין כו'" [היינו לא רק תמימין ולא בעלי מום כדממשיך להלן שם, אלא אף מובחרין – ראה לקו"ש חיי"ב ע' 130 בשוה"ג. ועיי' נמי להלן פ"ב ה"ח שצ"ל "מין המובחר" כו', ועיי"ע רפ"ו ורפ"ז]. משא"כ דין "כל חלב לה" היינו הידור נוסף לזה, כמ"ש הרמב"ם שהוא כש"רוצה לזכות עצמו". ודו"ק נמי שריבה כאן בלשונו "מין היפה והמשובח ביותר", והיינו לא רק שלילת כחוש ובלתי מובחר לגמרי (שזה נשלל בחיוב "מובחרין" סתם), אלא יותר מובחר ויפה אף ממובחר סתם. ועיי' בלקו"ש שם דהחילוק בין הדברים הוא כי חיוב "מובחר" סתם מתחייב מצד החפצא דהקרבן, דלולא כן הוי בזיון קדשים (ועיי"ש שמדויק מל' הרמב"ם גבי חיוב זה, דבלא כן "אסורין לזמזב"), משא"כ חיוב הנוסף הוא מצד האדם המקריב ה"רוצה לזכות עצמו" כו'. ומעתה י"ל דהא דחזינן בשבועות שם ד"מין גדול" לא הוי "גדלות" עדיין אפ"ל דאינו אמור אלא לענין החיוב ד"מובחר" סתם, דהחפצא דהקרבן אינו "גדול" יותר

שונה].

ועפ"ז יש לבאר פירוש הקושיא שברש"י, שמאחר שה"תורה" ענינה הוא ציוויים והוראות (זח"ג נג, ב; גור ארי' ריש פרשתנו בשם הרד"ק) שניתנו לנו בתור עם ישראל – הרי כל מה שקרה לפני זה, כאשר עדיין לא היה "עם" מיוחד של בני ישראל, לא ה' צריך להיכתב ב"תורה" שענינה הוראות לעם ישראל. ואף שיש הכרח בכתובת עניני הבריאה וכו' – הרי זה ה' צריך להיכתב בספר בפני עצמו, או להישאר במסורה (כמו שבע מצוות בני נח שלפני מתן תורה), ולא בתוך ה"תורה" עצמה.

ועל זה מתרץ רש"י, שגם פרשיות אלו יש בהן הוראה ליהודים בתור "עם ישראל" (כפי שהם לאחר מתן תורה) – שידעו להשיב לטענת האומות "לסטים אתם וכו'".

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 2 ואילך)

האם קרא אדם שמות לדגים?

ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה

(ב, כ)

כאשר קרא האדם שמות, לא נזכרו דגים בכתוב בכלל הדברים שנקראו בשם. ומצינו בזה ב' דיעות: א. שלא קרא להם שמות (רד"ק, חזקוני עה"פ ב, יט. ועוד). ב. שגם לדגים קרא אדה"ר שמות אלא שלא נתפרש בקרא (ראה בהנסמן בתו"ש כאן).

ויש לומר בזה ע"פ מ"ש הרמב"ן בענין קריאת השמות (ב, כ), שאדם הראשון "הכיר טבעם וקרא להם שמות כלומר השם הראוי להם כפי טבעיהם" (וראה גם בחיי שם. רד"ק כאן. ועוד). והיינו, שהשמות מורים על טבע ותכונות הנקראים בשם.

לא ה' צריך להתחיל את התורה מבראשית?

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ

אמר רבי יצחק: לא ה' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל. ומה טעם פתח ב'בראשית', משום 'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים' וכו' (א, א. רש"י)

על התחלת דברי רש"י "לא ה' צריך להתחיל את התורה אלא מ'החודש הזה לכם" הקשה הרמב"ן: "יש לשאול בה, כי צורך גדול הוא להתחיל התורה ב"בראשית ברא אלקים", כי הוא שורש האמונה, ושאינו מאמין בזה וחושב שהעולם קדמון, הוא כופר בעיקר ואין לו תורה כלל" ותיירץ לפי דרכו.

ויש לומר הביאור בקושיית רש"י:

המציאות שבני ישראל נעשו מיוחדים ומובדלים לגמרי משאר האומות – בנוגע לתורה ומצוות – ה' בשעת מתן תורה, שאז נאמר "והייתם לי סגולה מכל העמים" (יתרו יט, ה); ובכללות יותר, התחילה הבדלה זו כבר ביציאת מצרים, מאחר שתכליתה היא מתן תורה (שמות ג, יב ובפרש"י), ואז נצטוו במצות "החודש הזה לכם".

ואף שמצינו זמן רב לפני יציאת מצרים שנצטוו במצוות מיוחדות שלא נצטוו בהן שאר האומות (וראה פרש"י לך יז, יט) – הרי לא נצטוו במצוות אלו בתור עם ישראל כאומה נבדלת (שאינה בכלל "בני נח"), אלא רק כסוג מסויים בתוך "בני נח" גופא [וע"ד גדר בני עשו ובני עמון ומואב לאחר מתן תורה, שנצטוו ישראל להתייחס אליהם באופן מיוחד (בס' דברים: ב, ד-ט; כג, ד-ט), שלא יצאו אומות אלו מכלל "בני נח", כי אם שבתוך "בני נח" גופא יש להם גדר

לשון הש"ס, דגרסינן במנחות קד: "אמר

ר' יצחק מפני מה נשתנית מנחה שנאמר בה נפש [ונפש כי תקריב קרבן מנחה] אמר הקדוש ברוך הוא מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו", והל' "דרכו" מורה דכן הוא הדרך בפועל, אבל מצד גופא דדינא אפשר להיות שעשיר ג"כ יביא מנחה.

[ומצינו כעין הך חילוק גם גבי נודר]

קרבן, דכתב הרמב"ם בפט"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג "הנודר סתם מביא מן הגדולים שבמין שנדר . . כיצד, נדר עולה מן הבקר יביא שור" (ולא עגל - לח"מ), והיינו דיש גם שם דין "כל חלב לה'" שיביא המובחר ב"מין שנדר"; ומכל מקום חזינן לדינא שם דגם עשיר נודר שפיר לכתחילה ממין פחות וזול יותר, אפילו עולת עוף, כדממשיך שם "אמר הרי עלי עולה [ולא פירש המין], אם דרך אנשי המקום לקרות עולה סתם אפילו לעולת העוף [והווי שפיר בכלל נדרן] מביא פרידה אחת תור או בן יונה כו", ואין מחייבין אותו להביא מין משובח יותר הנכלל אף הוא בתוך לשון נדרו, "עולה" סתם. ועיי"ש בלח"מ דפירש הכי להדיא, "דאם אמר הרי עלי עולת בקר צריך שיביא המובחר שבמין בקר, דהיינו שור ולא עגל, אבל כשאמר סתם הרי עלי עולה אע"פ שלשון עולה כולל עולת בקר ועולת צאן יכול להביא הפחות . . ולא נאמר לו הבא המעולה דהיינו עולת בקר . . שאין זה דרך כבוד להביא לגבוה אלא המעולה שבמין, אבל כשאומר עולה יכול להביא מן המין שירצה אפילו שהוא הקטן, דדרך כבוד, דמזה המין רוצה להביא ולא מאחר, אבל באותו המין מיהא דרך כבוד

הוא שיהי' המעולה"].

ועדיין ביאור בעי הא מנא לן. דכיון דסו"ס הוא מין משובח יותר אמאי אינו בכלל דין "כל חלב לה'", דלכאורה "חלב" כולל נמי את החלב והמובחר מבין המינים שביד האדם להביא, ומהיכא תיתי לפרש ד"חלב" היינו רק המשובח "באותו המין שיביא ממנו".

והנה, יעויין בשבועות טו ע"א גבי "שתי תודות גדולות" האמורות בנחמ"י, דקאמר דאין לפרש ד"גדולות" היינו ממין גדול (של בקר ולא של צאן, רש"י), וזה ה' צריך לקרוא "פרים" ולא "גדולות", אלא יש לפרשו "גדולות במינן", דהיינו "מאותו המין שהיו, שהביאו גדולות ולא קטנות" כדפרש"י. ומכאן חזינן דממין למין שלמעלה ממנו לא הוי "גדלות".

[ואף] דתיכף קא פריך הש"ס אהא ד"גדולות" היינו "גדולות במינן" - "מי איכא חשיבותא קמי שמיא, והתניא כו' אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לאביו שבשמים" (ולחכי מתרין ד"גדולות" מתפרש באו"א, עיי"ש ואכ"מ), אבל עיין בתוס' שהקשו מאי קא פריך, הלא אמרי' ביומא (לד:) דקרבן צ"ל האחד המיוחד שבעדרו, וגבי פרה אדומה נמי אמרינן (שבועות יא:) שאם מצא נאה הימנה מצוה לפדות, ותירצו ד"מכל מקום לא הי' לו להתפאר בכך [ולומר ד"גדולות" נינהו] כיון שמצוה בזה כמו בזה אם מתכוין לשם שמים". וחזינן מהתוס' דגם הש"ס בקושייתו לא נתכוין דליכא חיוב להביא "גדולות במינן" (ואין הפירכא אלא ש"לא הי' לו להתפאר בכך"), אבל חיוב ודאי יש

פנינים

שמות לדגים - קריאת השמות היא בשביל שיוכל האדם להשתמש בהם, וזה לא שייך כ"כ בדגים, וכמ"ש בחזקוני "דגים לא הביא כי בתוך המים הם ואינם יוצאים ואם יוצאים מתים ואין לו רדיי' עליהם". וכיון שהיא השתמשות מועטה, אין צורך שאדה"ר יקרא אותם בשמות. ולדיעה שקרא שמות גם לדגים, הרי זה לפי שקריאת שמות היא בעיקר בשביל הבעלי חיים עצמם, לגלות טבעם ותכונתם, וא"כ, זה שייך גם בדגים.

(עי' לקוטי שיהות חל"ה עמ' 1 ואילך)

ועפ"ז יש לחקור בהגדרת ענינה של קריאת שמות, דיש לומר בשני אופנים: א. קריאת השמות היא לתועלת האדם, שע"י השמות יכיר ויודיע את תכונות הנקראים בשם, ועי"ז יוכל להשתמש בהם. ב. קריאת השמות היא בשביל הנבראים עצמם, דלפני שיש לנברא שם מיוחד הרי תכונותיו אינן בגילוי, וע"י שנקרא בשם מיוחד הרי הן מתגלות.

וי"ל שבזה נחלקו השיטות בענין קריאת השמות לדגים: להדיעה שלא קרא אדם

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

דין "כל חלב לה" בקרבנות

יפלפל במקורו ובטעמו של פסק הרמב"ם דדין "כל חלב לה" היינו רק להביא המובחר שבמין שרוצה ליתן, אבל אין עליו לחפש מין מובחר

מעיקרו של דבר גם את המין המשובח ביותר שבידו להביא. וכן מוכח מהא דאמרו בש"ס סוף כריתות דביש לו כבש או עז איזה שירצה מקריב, ולית בה משום הא דקרבן צ"ל "מן היפה המשובח ביותר", והרי כבש משובח ויפה מן העז כי יש בו אלי' [עיי' פסחים צו: ולכא' י"ל דמהאי טעמא ע"ד הרוב הקריבו הפסח מן הכבשים כמ"ש התוס' פסחים ג: ד"רוב פסחיהם הי' טלה" שיש בו אלי', עיי"ש, ונראה דהי' זה רוב גדול כ"כ עד שבסדר קרבן פסח אשכחן דאף שבתחילה אמרי' "מביא מן הכבשים או מן העזים" אבל בפירוט האימורים נכלל בפשטות גם האלי' בלי להקדים "ואם כבש הוא" וכיו"ב], דעכ"פ לית בזה משום חיוב ד"כל חלב לה", וממין למין אחר אינו מחוייב. ויש להבין סימוכין לדבר מדיוק

תנן בריש פ"ט דמנחות גבי קרבנות "וכולן אינן באין אלא מן המובחר כו'". וכתב הרמב"ם בסוף הל' איסורי מזבח "הרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. הרי נאמר בתורה והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב . . וכן הוא אומר כל חלב לה' וגו'". והובא לדינא גם בשו"ע יו"ד סו"ס רמח.

והנה מדיוק לשונו "שבאותו המין שיביא ממנו" משמע דחיוב "כל חלב לה'" פירושו רק שעליו להביא המשובח והמובחר שבתוך המין שבחר כבר האדם להביא ממנו, אבל לא שעליו לבחור

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

מדוע "פתח" במעשה בראשית ולא בעניני קדושה?

נתינת ענייני עוה"ז לעשיו - בכדי ש"יכבשום" ישראל / עבודה בענייני קדושה היא בפרישות מעולם הזה / תכלית הכוונה - דווקא בעבודת ה"כיבוש" / בעבודת הבירורים מתגלים כוחות נעלים יותר

תוכנה של התורה הם המצוות והמשפטים אשר בה, ועל כן מעוררים חז"ל (הובא ברש"י בריש פירושו לבראשית) את הקושיא: "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא ב"החודש הזה לכם" - שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומהי הסיבה לכך שבפועל לא התחילה התורה בפירוט המצוות אלא "פתח בבראשית" שהוא סיפור בריאת העולם? ומתרגלים שצורך מיוחד יש בפתחה זו: "שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה אומות", יוכלו ישראל להוכיח להם מסיפורים אלו ש"כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

מדרש זה, תמוה הוא משני פנים:

(א) אם אכן צריכים אנו להוכיח זו בכדי להשיב על טענת אומות העולם; עדיין אין צריך להעמיד סיפורים אלו בראש התורה, ויכולה התורה להתחיל ב"החודש הזה לכם". ואם כן, "מה טעם פתח בבראשית"?

(ב) בכדי להשיב על טענת אומות העולם אין צריך לכאורה להוסיף חלק נכבד כזה בתורה; ויכול מענה זה להימסר בעל פה מדור לדור. וכבר היה לעולמים שהשיב גביהא בן פסיסא את טענות האומות בתשובות שאינן מפורשות בקרא (סנהדרין צא, א). ואם כן מדוע צריכה התורה להתחיל בבראשית מטעם זה בלבד?

מי הפועל שלא יהי' העולם חסר?"

ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה
מה ה' העולם חסר, מנוחה. באת שבת באת מנוחה,
כלתה ונגמרה המלאכה
(ב, ב. רש"י)

יש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

ידוע שששת ימי בראשית רומזים ל"שית אלפי שנים דהוי עלמא" (ראה רמב"ן עה"ת בראשית ב, ג). וא"כ, הזמן שבו אנו נמצאים עכשיו, בסיום אלף הששי, נרמז בזמן של סיום יום הששי של מעשה בראשית.

ועפ"ז יש לומר שמדברי רש"י אלו, שדווקא ברגעים האחרונים "כלתה ונגמרה המלאכה", ועד אז "הי' העולם חסר", יש ללמוד הוראה חשובה:

עלול אדם לחשוב, שאחרי עבודתם הנעלית של כל הדורות שקדמונו, הצדיקים הגדולים עם נשמות קדושות ביותר, כמו האבות ומשה רבינו, הנביאים, התנאים והאמוראים, עד לדור האחרון, הרי הם כבר השלימו את כל ה"עבודות" וה"מלאכות" ורובה ככולה של העבודה שמוטלת על כלל ישראל לעבוד בעולם הזה. וא"כ, איזה חשיבות ישנה להעבודה ה"קטנה" שאפשר להוסיף ולעבוד בזמננו זה דעקבתא דמשיחא?

וזהו מה שלמדים מדברי רש"י אלו, שדווקא ב"פכים קטנים" אלו תלוי השלימות של כל העבודות שנעשו במשך כל הדורות הקודמים, ובלי זה "העולם חסר". דווקא עבודה "קטנה" הלזו, תגרום שכל העבודה רבה שבכל "ששת ימי המעשה" ו"שית אלפי שנים" תבוא לתכליתה ושלימותה, עד שנבוא ל"ויכולו", ש"כלתה ונגמרה המלאכה", בזמן ש"באת שבת" וביום "שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (סוף מס' תמיד).

(עי' לקוטי שיחות ח"ה עמ' 34 ואילך)

חשיבות רגע אחד!

ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה
ר' שמעון אומר, בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש, אבל הקב"ה שיוודע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה, ונראה כאילו בלה בו ביום
(ב, ב. רש"י)

לכאורה צריך ביאור, למה עשה הקב"ה מלאכתו באופן ש"נראה כאילו בלה ביום ביום", הרי למרות "שיוודע עתיו ורגעיו" ולא הי' בזה מלאכה האסורה בשבת, מ"מ הרי הי' יכול לעשות מלאכה זו קודם, ומדוע כילה מלאכתו דווקא בזמן זה?

אלא שמה שמדברים אנו הוראה חשובה בעבודת האדם לקונו:

אמרו חז"ל "לא ברא הקב"ה בעולמו דבר אחד לבטלה" (שבת עז, ב). כל דבר ודבר, וכל רגע ורגע, שברא הקב"ה, גם אם זה דבר קטן או זמן מועט ביותר, יש לזה תכלית ומטרה שלשמה בראו הקב"ה. ובמילא, גם אם האדם למד תורה עשרים ושלש שעות וחמשים ותשע דקות, ויש לו עוד דקה פנוי' ללמוד, הרי אין לו ח"ו לבטל רגע זה, באשר גם זמן מועט זה יש לו תכלית ומטרה שלשמה בראו הקב"ה, וח"ו לגרום שברייאת זמן זה ע"י הקב"ה תהי' לבטלה.

ולכן "ניצל" הקב"ה הרגע הכי קצר שלפני שבת לכלות מלאכתו, ללמדנו עד כמה כל רגע ורגע שיש לאדם יקר הוא ביותר, ויש לנצלו במילואו. ואם יש רגע פנוי בו יש לאדם הזדמנות לעבוד עבודתו, עליו לנצלו במילואו.

(עי' לקוטי שיחות ח"ה עמ' 33 ואילך)

לקראת שבת

יא

ויש לבאר בדרך הפנימיות כיצד מרומזים בדברי מדרש זה עניינים עמוקים בעבודת האדם בעולם בלימוד התורה, קיום מצוותיה וקידוש וזיכוך העולם עד אשר יהיה דירה לו ית', ובכך יבואר גם מדוע התחילה התורה בעניין זה.

נתינת ענייני עזה"ז לעשיו – בכדי ש"יכבשום" ישראל

יעקב ועשיו, כל אחד נטל חלקו: "נטל עשיו חלקו העולם הזה ויעקב נטל חלקו העולם הבא" (ילקוט שמעוני תולדות קיא). עניינים רוחניים הם בשליטת בני ישראל, וענייני עולם הזה נמצאים לכאורה תחת ממשלת הגויים.

וממילא, כאשר מתעסק יהודי בתורה ובמצוות, אין זה מפריע לאומות העולם שהרי זהו חלקם של ישראל. אך יהודי אינו מסתפק בכך והרי הוא "כובש" גם את ענייני עולם הזה: משתמש בגשמיות לשם שמים, הופך את חפצי העולם לתשמישי קדושה, לקדושה ועד לקדשי קדשים. ואזי באים האומות וטוענים לישראל: "לסטם אתם", עניינים אלו נמצאים תחת שליטתנו, ואתם מרחיבים את גבול הקדושה וגוזלים מהנתון לנו!

ומענה לטענה זו ערוך הוא בפי בני ישראל: "כל הארץ של הקב"ה היא, הוא ברא ונתנה לאשר ישר בעיניו" – הן אמת שענייני העולם נתונים ברשות האומות והינם חולין; אך אין זאת משום שהם הינם הבעלים האמתיים של עניינים אלו, אלא "ברצונו" של הקב"ה "נתנה להם".

ומטרת נתינה זו לאומות העולם היא רק כדי ש"ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו", שבני ישראל על ידי עבודתם בקידוש וזיכוך ענייני העולם יחזירו עניינים אלו לגבול הקדושה.

ועניין זה מרומז בסיפור מעשה בראשית, שתוכנו הרוחני הוא עבודת הבירור והזיכוך של ענייני עולם הזה הגשמיים, לקדשם על ידי עבודתם של בני ישראל.

עבודה בענייני קדושה היא בפרישות מעולם הזה

מאחר שנתבאר שהקדמת "בראשית ברא אלוקים" וכל הסיפורים שבתחילת התורה, המה רומזים על עבודת האדם בענייני העולם, יש לבאר מדוע מצד הדין "לא היה צריך להתחיל התורה" בפרישות אלו:

שני מיני עבודות יש לו ליהודי בעולמו. מחד עליו להתעסק בעבודה רוחנית של לימוד התורה וקיום מצוותיה, ונוסף על כך עליו לברר, לזכך ולהעלות גם את ענייני העולם הגשמיים, שהיא עבודה של "כיבוש" כמבואר למעלה.

והנה, עבודת ה"תורה" נעלית היא מעבודת ה"כיבוש", שהרי הלומד תורה ומקיים מצוותיה הוא מרומם ונעלה מענייני העולם הזה, וכל עיסוקו הוא רק בענייני קדושה ורוחניות; אבל עבודת ה"כיבוש" היא כאשר עוסק בענייני העולם, מתעסק בעבודת

פרנסתו ומונח בעניינים גשמיים. ואף שעושה אותם לשם שמים בכדי שיוכל לעבוד את הבורא, הרי מכל מקום מתעסק בגשמיות ולא בעניינים רוחניים נעלים כעוסק בתורה.

ועל כן סדר הדברים לכאורה הוא שהתורה הייתה צריכה להתחיל ב"מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל", ורק לאחר מכן, כעבודה נחותה יותר, לפרט את סיפורי התורה שהם הרומזים על עבודת האדם בזככו ובכבשו את ענייני העולם (לביאור זה בדברי המדרש, ראה אור התורה להצמח צדק פרשת בא עמ' רסב).

תכלית הכוונה – דווקא בעבודת ה"כיבוש"

אף על פי שהדעת נותנת שצריכה התורה להתחיל ב"מצוה ראשונה", שהיא עבודה הנעלית ומרוממת מעבודת בירור וזיכוך הגשמיות, מכל מקום "פתח בבראשית" – התורה מתחילה בעניין עבודת האדם בקידוש גשמיות העולם.

וטעם הדבר:

אמרו חז"ל (הובא ונתבאר בתניא פל"ו) ש"תכלית בריאת עולם הזה, הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". מהותה של "דירה זו", היא ש"יאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והסטרא אחרא של כל עולם הזה כולו", ודבר זה נעשה באמצעות עבודתם של ישראל שמקדשים ומזככים את הגשמיות, עד שאור הקדושה מאיר גם בעולם הגשמי שהוא המקום השפל והנחות ביותר.

נמצא אם כן, שתכלית רצון השי"ת, ומטרת בריאת העולמות היא דווקא עבודה זו של זיכוך וקידוש הגשמיות, שזהו מה ש"עלה ברצונו ית', להיות נחת רוח לפניו ית'".

ואמנם עבודת ה' בענייני רוחניות ותורה ומצוותיה היא עבודה מרוממת יותר, העוסק בעבודה זו מונח בעניינים רוחניים ומתרומם מהמציאות החומרית; אך כל זה הוא כאשר למדריגת העבודה עצמה. ואילו תכלית כוונת הבורא ית"ש היא, כאמור, שתהיה לו "דירה" ומשכן בעניינים הנחותים ביותר. ומטרה זו מתגשמת יותר בעת אשר מעלה ומברר את הדברים הגשמיים, יותר מבעת עבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות.

דווקא כאשר יהודי מקדש לא רק את שכלו ומוחו ואף את תשמישי הקדושה שלו, אלא גם בענייני החולין ובצרכיו הגשמיים הוא מחדיר את אור הקדושה כאשר "כל מעשיך יהיו לשם שמים", אז הוא פועל שתהיה לקב"ה "דירה בתחתונים", שפירושו, דבר כזה "שאינ תחתון למטה ממנו", והלא ענייני החולין והצרכים הגשמיים הם "תחתונים" בערך לדברים שעמם מקיימים את המצוות.

ולכן לא מתחילה התורה בפירוט המצוות, אלא "פתח בבראשית", כי תכלית בריאת העולם היא דווקא בעבודה זו של "דירה בתחתונים" – גם בענייני חולין.

בעבודת הבירורים מתגלים כוחות נעלים יותר

נוסף על כך שבעבודת קידוש ענייני החולין מתגשמת כוונת הבורא ית"ש; הרי ניתן לראות במוחש איך בעבודה זו מתגלים כוחות נעלים יותר מאשר בעבודת התורה והמצוות:

כאשר יהודי לומד תורה או מקיים מצוה, הרי הוא מתעסק בענייני קדושה ובנקל יותר להתנהג כדרוש. אך כאשר עוסק בצרכי גופו או בפרנסתו, הרי אינו מצוי בעולם של קדושה, ובכדי שגם בעניינים אלו יורגש איך שהם "לשם שמים" – צריך לכוחות נעלים ועמוקים יותר, ועליו לגלות את התקשרות נפשו להשי"ת באופן עמוק ופנימי כל כך עד שלא ייחלש בעת עסקו בעניינים נחותים, אלא גם אז יעמוד בהתקשרותו בבורא ית"ש, ויעשה את הכל לשם שמים.

[בהמשך הדברים במקור דברים אלו, נתבאר ענין עמוק יותר בטענת האומות, ואיך שטענה זו בטלה ע"י ש"פתח בבראשית", ומקוצר היריעה, לא הבאנוהו כאן, וקחנו משם].

